

ԱՊՊԱ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Շուկայական տնտեսության մեխանիզմի ապահովման կարևորագույն ինստիտուտներից մեկը ապահովագրությունն է: 2008թ. սկսված համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամը, որը մինչ այժմ շարունակում է գործել (աշխարհի գրեթե բոլոր երկրների կառավարությունները ջանքերի մեծ լարումով հակաճգնաժամային ծրագրեր են իրականացնում դրա հետևանքները հաղթահարելու համար), ցույց տվեց, որ դրա առաջացման հիմնապատճառներից մեկը ապահովագրության ոլորտում տեղ գտած բացթողումները և սխալներն էին: Հայաստանի Հանրապետությունում ապահովագրական շուկան ունեցավ իր ձևավորման առանձնահատկությունները և այն մեզանում գտնվում է կայացման փուլում: Այդ շուկայի անբաժան մասն է կազմում նաև ավտոքաղաքացիական պատասխանատվության պարտադիր ապահովագրությունը (ԱՊՊԱ): Վերջինս Հայաստանի Հանրապետությունում ուժի մեջ մտավ 2011թ. հունվարի 1-ից: Այս տեսանկյունից զգալի հետաքրքրություն են ներկայացնում ապահովագրական շուկայի և նրա բաղկացուցիչ մասը կազմող ԱՊՊԱ-ի ձևավորման և զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում:

Ապահովագրական շուկայի ձևավորումը Հայաստանի Հանրապետությունում համարվում է բնականոն, քանի որ դա թելադրված է շուկայական տնտեսության պայմաններով: Անցումը պլանային տնտեսակարգից շուկայականին տնտեսական և սոցիալական ոլորտներում հանգեցրեց մի շարք կառուցվածքային փոփոխությունների: Փոփոխություններն առավել խորն էին հատկապես սեփականության ոլորտում, որտեղ նախկին պետական սեփականության գերակայությունը իր տեղը զիջեց մասնավորին: Այստեղ էլ օբյեկտիվորեն անհրաժեշտություն առաջացավ այդ սեփականության պաշտպանության համար: Պահանջվեց սեփականության տարբեր սուբյեկտների, ինչպես նաև հասարակության առանձին անդամների պաշտպանվածության հստակ և արդյունավետ մեխանիզմի ստեղծում, այն դեպքում, երբ պետական միջոցներով վերջիններիս գույքային շահերին հասցված վնասների կամ կորուստների հատուցման նախկինում ընդունված կարգը հնարավոր և նպատակահարմար չէր այլևս կիրառել: Այս ամենի արդյունքում ապահովագրական ընկերությունների գործունեության համար առաջացավ իրավատնտեսական տարածություն, որն էլ հիմք հանդիսացավ ՀՀ-ում բոլորովին նոր ապահովագրական համակարգի ներդրման համար:

Ապահովագրության դերն ու նշանակությունը առավելապես մեծանում է անցման ժամանակաշրջանում, որի պայմաններում այն հանդես է գալիս որպես հասարակության սոցիալ-տնտեսական կայունության երաշխավորող՝ բարելավելով երկրի վիճակը ինչպես միկրոտնտեսության, այնպես էլ մակրոտնտեսության մակարդակներում:

USU ապահովագրության տեղն ու դերը ՀՀ ապահովագրական համակարգում

ՀՀ ապահովագրական շուկայում ավտոտրանսպորտային միջոցների (USU) ապահովագրության տեղն ու դերը ավելի պատկերավոր հասկանալու համար փորձենք կատարել վերջին մի քանի տարիների որոշակի վերլուծություններ:

Հարկ է նշել, որ գոյություն ունեցող շուկայում ավտոտրանսպորտային միջոցների ապահովագրությունն ունի իր ուրույն տեղը, և ապահովագրությանը քիչ թե շատ ծանոթ քաղաքացին ծանոթ է նաև ապահովագրության այս ձևին: Ավաճող ապացույց է հանդիսանում նաև այն, որ ներկայումս ՀՀ-ում գործունեություն ծավալող բոլոր ապահովագրական ընկերություններն ունեն ինչպես ցամաքային տրանսպորտային միջոցների ապահովագրության (Կասկո), այնպես էլ՝ երրորդ անձանց նկատմամբ տրանսպորտային միջոցների սեփականատերերի քաղաքացիական պատասխանատվության կամավոր, ինչպես նաև պարտադիր ապահովագրության (ԱՊՊԱ) ձևերի իրականացման քույլտվություն:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված է լիցենզավորված, գործունեություն իրա-

կանացնող և USU ապահովագրություն իրականացնող ապահովագրական ընկերությունների թվաքանակը 2002-2012 թվականներին:

Աղյուսակ 1

ՀՀ-ում լիցենզավորված, գործունեություն իրականացնող և USU ապահովագրություն իրականացնող ապահովագրական ընկերությունների թվաքանակ¹

	31.12. 2002	31.12. 2003	31.12. 2004	31.12. 2005	31.12. 2006	31.12. 2007	31.12. 2008	31.12. 2009	31.12. 2010	31.12. 2011	31.12. 2012
Լիցենզավորված ընկերությունների քանակը	23	22	26	23	15	10	12	11	12	11	8
Գործունեություն իրականացնող ընկերությունների քանակը	19	19	21	20	15	10	11	11	12	9	7
Ավտոտրանսպորտային միջոցների ապահովագրություն իրականացնող ընկերությունների քանակը	16	16	18	17	14	9	10	10	11	9	7

Այժմ ներկայացնենք ԱՊՊԱ ոլորտի որոշ կարևոր տվյալներ և դրանց դինամիկան 2011թ. հունվարի 1-ից մինչև 2013թ. մարտի 31-ը:

Աղյուսակների տվյալներից երևում է, որ 2011թ. ընթացքում առկա է եղել 392 722 գործող ԱՊՊԱ պայմանագիր, որից «Գարանտ Լիմենս» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինն ընդհանուր ցուցանիշի մեջ կազմել է 6,87%, «Ինգո Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինը՝ 17,24%, «Կասկադ Ինշուրանս» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինը՝ 6,28%, «Նաիրի Ինշուրանս» ԱՍՊԸ-ի մասնաբաժինը՝ 11,35%, «Ռ-ասկո» ԱՍՊԸ-ի մասնաբաժինը՝ 6,27%, «Ռ-եսո» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինը՝ 14,95%, «Ռ-ոսգոստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինը՝ 33,06%, «Սիլ Ինշուրանս» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինը՝ 3,95%: Հաշվեգրված ապահովագրական վճարները կազմել են 14 804 227 հազ. դրամ, իսկ բավարարված և վճարված ընդհանուր գումարը կազմել է 5 561 871 հազ. դրամ: Այդ ցուցանիշները 2012թ. փոփոխվել են՝ կազմելով համապատասխանաբար 390 266 գործող ԱՊՊԱ պայմանագիր, որից «Գարանտ Լիմենս» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինն ընդհանուր ցուցանիշի մեջ կազմել է 7,47%, «Ինգո Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինը՝ 20,91%, «Կասկադ Ինշուրանս» ԱՓԲԸ-ն չի կնքել ԱՊՊԱ պայմանագրեր, «Նաիրի Ինշուրանս» ԱՍՊԸ-ի մասնաբաժինը՝ 12,07%, «Արմենիա Ինշուրանս» ԱՍՊԸ-ի մասնաբաժինը՝ 6,93%, «Ռ-եսո» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինը՝ 15,17%, «Ռ-ոսգոստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինը՝ 31,01%, «Սիլ Ինշուրանս» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինը՝ 6,4%: Պայմանագրերի գծով հաշվեգրված ապահովագրական վճարները կազմել են՝ 15 130 857 հազ. դրամ, իսկ բավարարված և վճարված ընդհանուր գումարը՝ 9 169 720 հազ. դրամ: 2013թ. առաջին եռամսյակում եղել է 367 860 գործող ԱՊՊԱ պայմանագիր, որից «Գարանտ Լիմենս» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինն ընդհանուր ցուցանիշի մեջ կազմել է 5,52%, «Ինգո Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինը՝ 21,42%, «Նաիրի Ինշուրանս» ԱՍՊԸ-ի մասնաբաժինը՝ 13,11%, «Արմենիա Ինշուրանս» ԱՍՊԸ-ի մասնաբաժինը՝ 5,88%, «Ռ-եսո» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինը՝ 15,12%, «Ռ-ոսգոստրախ Արմենիա» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինը՝ 30,59%, «Սիլ Ինշուրանս» ԱՓԲԸ-ի մասնաբաժինը՝ 8,3%: Պայմանագրերի գծով հաշվեգրվել է 7 383 627 հազ. ՀՀ դրամ ապահովագրավճար, իսկ վճարվել է 2 763 663 հազ. ՀՀ դրամ ապահովագրական հատուցում: Բերված տվյալներից հետևում է, որ եթե 2011թ. բավարարված և վճարված ընդհանուր գումարը կազմել է հաշվեգրված ապահովագրական վճարների 37,56%-ը, ապա 2012թ. այդ ցուցանիշը կազմել է 60.6%, իսկ 2013թ. առաջին եռամսյակում՝ 37.42%:

¹ ԳՅ կենտրոնական բանկ:

ԱՊՊԱ ոլորտի առանձին տվյալները ըստ ապահովագրական ընկերությունների և Բյուրոյի՝ 2011թ. հունվարի 1-ից 2011թ. դեկտեմբերի 31-ը

Ընկերության անվանումը	S/Մ-ների քանակ, որոնց վերաբերյալ հաշվետու ամսվա վերջին օրվա դրությամբ առկա է գործող ԱՊՊԱ պայմանագիր	Հաշվեգրված ապ. վճարներ (հազ. դրամ)	Վերադարձված կամ վերադարձման ենթակա ապ. վճարներ (հազ. դրամ)	Հատուցում ստանալու համար ներկայացված դիմումների քանակ	Կարգավորված դիմումներ						ՉԱՊ-ի ընդհանուր գումարը հաշվետու ամսվա վերջին օրվա դրությամբ (հազ. դրամ)	ՏՉՊ-ի ընդհանուր գումարը հաշվետու ամսվա վերջին օրվա դրությամբ (հազ. դրամ)	ՆՉՊ-ի ընդհանուր գումարը հաշվետու ամսվա վերջին օրվա դրությամբ (հազ. դրամ)	Ապ. հատուցումների կարգավորման նպատակով կատարված ուղղակի ծախսեր (հազ. դրամ)
					Բավարարված և վճարված		Բավարարված, սակայն դեռևս չվճարված		Հատուցումից հրաժարվելու մասին դիմումների քանակ	Մերժված դիմումների քանակ				
					Քանակ	Ընդհանուր գումար (հազ. դրամ)	Քանակ	Ընդհանուր գումար (հազ. դրամ)						
Գարանտ-Լիմեն	26 973	1 028 441	23 480	2 023	1 966	465 119	25	2924	0	7	85 275	55 206	65 290	18726
Ինգո Արմենիա	67 700	2 572 023	50 881	4 662	4 339	1 018 633	26	7 705	27	170	225 405	99 714	109 409	11 812
Կասկադ Ինշուրան	24 689	888 189	16 793	1 429	1 362	331 953	63	15 141	308	36	91 527	10 741	100 889	136
Նաիրի Ինշուրան	44 571	1 946 336	29 015	3 156	2 828	605 660	59	16 546	78	26	229 046	36 102	94 194	5 641
Ռասկո	24 643	876 140	13 501	1 383	1 208	257 744	0	0	9	26	134 265	18 148	101 943	3281
Ռեսո	58 737	1 984 975	28 520	3 358	3 041	706 110	37	7 448	13	25	229 618	44 037	165 414	1 778
Ռոսգոսստրախ Արմենիա	129 865	4 871 878	111 482	9 319	8 503	1 816 666	129	32 313	33	53	442 774	113 329	353 432	64 162
Սիլ Ինշուրան	15 544	636 245	14 902	1 719	1 510	261 460	52	10 526	3	2	53 487	31 978	46 532	1 268
Բյուրո	-	-	-	188	164	98 526	1	240	3	4	-	-	79 377	2 672
Ընդամենը	392 722	14.804.227	288 574	27 197	24 921	5 561 871	392	92 842	474	349	1 491 397	409 255	1 116 479	109 475

360

ԱՊՊԱ ոլորտի առանձին տվյալները ըստ ապահովագրական ընկերությունների և Բյուրոյի՝ 2013թ. հունվարի 1-ից 2013թ. մարտի 31-ը

Ընկերության անվանումը	S/Մ-ների քանակ, որոնց վերաբերյալ հաշվետու ամսվա վերջին օրվա դրությամբ առկա է գործող ԱՊՊԱ պայմանագիր	Հաշվեգրված ապ. վճարներ (հազ. դրամ)	Վերադարձված կամ վերադարձման ենթակա ապ. վճարներ (հազ. դրամ)	Հատուցում ստանալու համար ներկայացված դիմումների քանակ	Կարգավորված դիմումներ						ՉԱՊ-ի ընդհանուր գումարը հաշվետու ամսվա վերջին օրվա դրությամբ (հազ. դրամ)	ՏՉՊ-ի ընդհանուր գումարը հաշվետու ամսվա վերջին օրվա դրությամբ (հազ. դրամ)	ՆՉՊ-ի ընդհանուր գումարը հաշվետու ամսվա վերջին օրվա դրությամբ (հազ. դրամ)	Ապ. հատուցումների կարգավորման նպատակով կատարված ուղղակի ծախսեր (հազ. դրամ)
					Բավարարված և վճարված		Բավարարված, սակայն դեռևս չվճարված		Հատուցումից հրաժարվելու մասին դիմումների քանակ	Մերժված դիմումների քանակ				
					Քանակ	Ընդհանուր գումար (հազ. դրամ)	Քանակ	Ընդհանուր գումար (հազ. դրամ)						
Գարանտ-Լիմեն	29 183	1 081 392	22 838	3 552	3 466	711 328	101	32 149	68	19	162 305	41 916	94 835	611
Ինգո Արմենիա	81 638	3 252 959	98 811	9 930	10 644	2 142 316	121	24 957	107	56	484 766	116 956	158 339	13 514
Կասկադ Ինշուրան	-	-	8 618	769	566	132 570	119	46 671	7	93	-	-	-	90
Նաիրի Ինշուրան	47 109	1 859 054	53 758	4 979	4 761	998 414	73	19 584	24	48	444 893	59 432	155 340	7 504
Արմենիա Ինշուրան	27 065	1 030 132	30 298	2 843	2 782	556 916	4	212	7	50	229 250	34 504	125 796	7 151
Ռեսո	59 236	2 215 366	49 168	5 980	5 668	1 172 654	37	8 064	15	76	553 027	72 876	228 892	47 909
Ռոսգոսստրախ Արմենիա	121 037	4 617 904	159 927	14 403	14 109	2 855 681	77	22 329	42	121	1 001 557	164 371	308 559	100 858
Սիլ Ինշուրան	24 998	1 074 051	21 272	3 399	3 445	578 777	94	20 726	7	9	247 786	32 823	69 776	422
Բյուրո	-	-	-	256	220	21 064	9	1 706	-	3	-	-	158 765	3 251
Ընդամենը	390 266	15 130 857	444 690	46 111	45 661	9 169 720	635	176 398	277	475	3 123 584	522 878	1 300 302	181 309

Ա ՊՊԱ ոլորտի առանձին տվյալները ըստ ապահովագրական ընկերությունների և Բյուրոյի՝ 2012թ. հունվարի 1-ից 2012թ. դեկտեմբերի 31-ը

Ընկերության անվանումը	S/Մ-ների քանակ, որոնց վերաբերյալ հաշվետու ամսվա վերջին օրվա դրությամբ առկա է գործող ԱՊՊԱ պայմանագիր	Հաշվեգրված ապ. վճարներ (հազ. դրամ)	Վերադարձված կամ վերադարձման ենթակա ապ. վճարներ (հազ. դրամ)	Հատուցում ստանալու համար ներկայացված դիմումների քանակ	Կարգավորված դիմումներ						ՉԱՊ-ի ընդհանուր գումարը հաշվետու ամսվա վերջին օրվա դրությամբ (հազ. դրամ)	ՏՉՊ-ի ընդհանուր գումարը հաշվետու ամսվա վերջին օրվա դրությամբ (հազ. դրամ)	ՆՉՊ-ի ընդհանուր գումարը հաշվետու ամսվա վերջին օրվա դրությամբ (հազ. դրամ)	Ապ. հատուցումների կարգավորման նպատակով կատարված ուղղակի ծախսեր (հազ. դրամ)
					Բավարարված և չվճարված		Բավարարված, սակայն դեռևս չվճարված		Հատուցումից հրաժարվելու մասին դիմումների քանակ	Մերժված դիմումների քանակ				
					Քանակ	Ընդհանուր գումար (հազ. դրամ)	Քանակ	Ընդհանուր գումար (հազ. դրամ)						
Արմենիա Ինշուրանս	21 645	371 802	6 830	760	785	156 677	14	2 914	0	21	409 046	34 492	99 872	1 747
Գարանտ-Լիմենս	20 319	454 602	7 840	867	884	191 085	179	44 912	0	0	406 485	46 611	62 666	434
Ինգո Արմենիա	78 799	1 800 720	41 108	3 125	3 255	658 501	27	10 729	13	16	1 413 183	128 981	157 139	526
Նաիրի Ինշուրանս	48 233	950 790	21 213	1 477	1 449	273 720	77	13 264	0	18	968 783	61 921	141 190	1 685
Ռեստ	55 633	1 045 524	21 927	1 841	1 826	363 048	74	14 744	0	18	1 118 625	74 887	171 779	4 721
Ռուզոստորախ Արմենիա	112 694	2 151 243	55 637	4 582	4 669	878 887	131	48 418	11	21	2 073 724	167 097	161 682	31 664
Սիլ Ինշուրանս	30 537	608 946	12 188	1 072	1 021	189 361	68	11 088	4	0	586 489	34 388	77 416	103
Բյուրո	-	-	-	75	58	52 384	3	2 624	3	5	-	-	168 074	1 060
Ընդամենը	367 860	7 383 627	166 760	13 799	13 947	2 763 663	573	148 693	31	99	6 976 335	548 377	1 039 818	41 941

361

2-4 աղյուսակների աղբյուրը՝ Հայաստանի ավտոապահովագրողների բյուրո, www.paap.am

Ծանոթագրություն. ՉԱՊ՝ յուրաքանչյուր պայմանագրի գծով հաշվարկված չվաստական ապահովագրավճարների պահուստի հանրագումար:
 ՏՉՊ՝ տեղի ունեցած, սակայն ապահովագրողին դեռևս չներկայացված պահանջների պահուստ:
 ՆՉՊՊ՝ ներկայացված, սակայն դեռևս չվճարված պահանջների պահուստ:

Սկսած 2013թ. հունվարի 1-ից ԱՏՄ-ից օգտվող այն քաղաքացիները, ովքեր 2012թ. ավտոճանապարհային պատահար չեն ունեցել, օգտվում են ապահովագրավճարների 3% զեղչից: Ներկայումս քննարկվում է 2014թ. սկսած բռնու-մալուս համակարգի կիրառման հարցը, այսինքն՝ 2013թ. կնքված ԱՊՊԱ պայմանագրերով մեկ տարվա ընթացքում մի քանի անգամ ավտոճանապարհային պատահար ունեցած վարորդներից զանձվող ապահովագրավճարը կարող է ավելանալ, իսկ 2013թ. ավտոճանապարհային պատահար չունեցած վարորդներից զանձվող ապահովագրավճարը կարող է նվազել, ինչը, մեր կարծիքով, որոշ չափով կնվազեցնի ճանապարհատրանսպորտային պատահարները, ավելի ռացիոնալ և խնայողական կդարձնի վարորդների վարքագիծը, ինչպես նաև կբարձրացնի ապահովագրական ընկերությունների գործունեության արդյունավետությունը (շահութաբերությունը): ԱՏՄ-ի համակարգի արդյունավետության բարձրացման լուրջ ռեզերվ է հանդիսանում կորպորատիվ կառավարման սկզբունքների ներդրումը, ապահովագրող-ապահովադիր կողմերի միջև իրավունքների և պարտավորությունների հստակեցումը, ինչպես նաև նրանց միջև տնտեսական պատասխանատվության այնպիսի գործիքակազմի կիրառումը, որը կբխի կողմերի միջև փոխադարձ շահերի հաշվառումից, տնտեսական պատասխանատվության նոր համակարգի ձևավորումից, որը կբխի ինչպես ապահովագրվողի, այնպես էլ ապահովագրողի հնարավորությունների լիարժեք օգտագործումից:

Армен Маркосян

Формирование системы ОСАГО и тенденции ее развития в РА

Аннотация

В статье рассмотрены предпосылки возникновения, место и значение обязательного страхования автогражданской ответственности (ОСАГО) - одной из разновидностей системы страхования в РА. Сравнительный анализ приведенного в статье богатого цифрового материала позволил получить общее представление о страховых компаниях по ОСАГО, а также о состоянии рынка ОСАГО в целом. Представлены применяемые в сфере новшества, а также проекты, находящиеся на стадии обсуждения.

Armen Markosyan

CMTPLI system forming and development patterns in the Republic of Armenia

Abstract

The article presents one of the lessons of insurance market: the forming, place and the role of Compulsory Motor Third Party Liability Insurance (CMTPLI) in the insurance system of Armenia. The article provides various data that allow comparing the performance of different insurance companies engaged in CMTPLI market in a specific timeframe, and identifying the CMTPLI market trends. The article presents the new techniques and practices utilized by the market players, and the projects that are still under consideration.